Endometriose

Endometriose is een goedaardige aandoening die meestal voorkomt bij vrouwen in de vruchtbare levensfase. De voornaamste klacht hierbij is pijn, meestal in de buik. Over de achtergrond, symptomen, onderzoeken en behandelingen vertellen we u hieronder meer.

Aan de binnenkant van de baarmoeder (baarmoederholte) zit slijmvlies; het baarmoederslijmvlies. Dit groeit elke maand en verliest u als u ongesteld bent via de vagina. Bij endometriose groeit er weefsel dat lijkt op baarmoederslijmvlies buiten de baarmoederholte. Dit weefsel zit dan bijvoorbeeld op eierstokken of eileiders, maar het kan ook op darm, buikvlies, blaas en andere plekken in de buikholte voorkomen. Het is een goedaardige aandoening die het meest voorkomt bij brouwen in de vruchtbare levensfase. Soms komt het echter ook voor bij tieners of vrouwen na de overgang.

De klachten kunnen sterk wisselen: sommige vrouwen merken er niets van, andere vrouwen hebben veel klachten. Klachten die bij endometriose kunnen voorkomen zijn:

- Hevige pijn tijdens de menstruaties, maar soms ook pijn bij de eisprong of chronische pijn
- Pijn bij het vrijen
- Darmkrampen of pijn bij het poepen
- Diarree hebben of juist het tegenovergestelde, niet goed kunnen poepen
- Branderig gevoel bij het plassen
- Schouderpijn
- Moeheid
- Moeite met zwanger worden

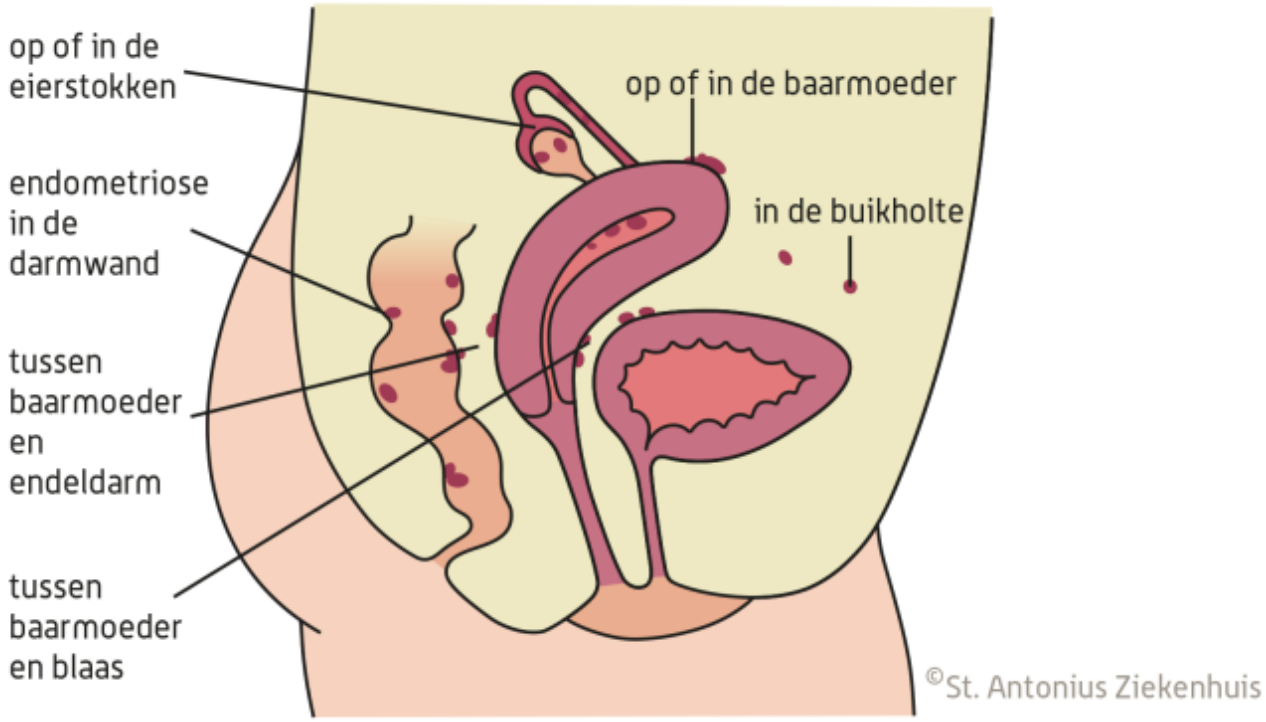
De klachten kunnen wisselend aanwezig zijn. Soms zijn er zoveel klachten, dat vrouwen met endometriose hun dagelijkse activiteiten zoals werk of studie niet kunnen doen.

Meer over endometriose

Op welke plaatsen komt het voor?

Endometriose zit in de buikholte en kan voorkomen:

- Op of in de eierstokken
- Op de ophangbanden van de baarmoeder
- Tussen de baarmoeder en de blaas
- Tussen de baarmoeder en de (endel)darm
- Op of in de darmwand
- Op het buikvlies
- In de wand van de baarmoeder zelf (dit heeft dan adenomyose)
- In littekens van eerdere (buik)operaties

Endometriose op de eierstokken komt vaak voor in de vorm van cystes. Dit zijn holten die gevuld worden met vocht, in dit geval met oud bloed. Dit oude bloed lijkt op chocolade, hierdoor spreken we ook wel van chololadecystes. De medische term hiervoor is endometriomen. Endometriose kan ook ontstaan in het litteken na een buikoperatie, zoals een keizersnede of in de knip of scheur van de snede van de bevalling. In zeldzame gevallen kan endometriose ook buiten de buikholte, zoals in de navel of op de longen voorkomen.

Hoe vaak komt het voor?

Endometriose komt bij ongeveer 1 op de 10 vrouwen voor. Bij vrouwen met vruchtbaarheidsproblemen is dat vaker; daar heeft ongeveer de helft een vorm van endometriose. Van de vrouwen met endometriose heeft ongeveer 10% een ernstige vorm van endometriose.

Het verloop

Het verloop van endometriose valt moeilijk te voorspellen. Bij een enkeling geneest het spontaan, bij anderen niet. Soms breidt het zich in de loop der jaren uit. Endometriose komt meestal alleen voor in de levensfase waarin vrouwen menstrueren. Na de overgang, als de eierstokken geen oestrogenen meer maken en de menstruaties op houden, komt de endometriose vaak tot rust. Het weefsel blijft wel aanwezig, maar veroorzaakt vaak geen klachten meer.

Oorzaken

Hoe endometriose ontstaat is niet precies bekend. We denken dat er verschillende factoren een rol spelen bij het ontstaan ervan:

- Tijdens de menstruatie kan er menstruatiebloed terugvloeien in de buikholte. Dit zou mogelijk kunnen bijdragen aan het ontstaan van endometriose. De stukjes slijmvlies buiten de baarmoeder gedragen zicht net als het slijmvlies in de baarmoederholte; tijdens de menstruatie gaat dit bloeden in de buik. Dit geeft een ontstekingsreactie, waardoor er pijn ontstaat. Ook kunnen daardoor littekens en verklevingen ontstaan.

- Binnen bepaalde families komt het vaker voor. Hier is dan sprake van een erfelijke aanleg voor endometriose.
- Ook andere factoren, zoals omgevingsfactoren (milieu) en afweersysteem, kunnen een rol spelen.

Symptomen

Endometriose kan klachten veroorzaken, maar dat hoeft niet. Of en welke klachten optreden, is moeilijk te voorspellen. Sommige vrouwen hebben uitgebreide endometriose, maar nauwelijks of geen klachten, terwijl anderen met een milde vorm wel veel klachten hebben. De meest voorkomende klachten zijn:

Pijnlijke menstruatie (dysmenorroe)

Pijnlijke menstruaties die al vanaf de puberteit bestaan, hebben vaak een andere oorzaak dan endometriose. Bij endometriose ontstaat de menstruatiepijn later en neemt bij het ouder worden toe. Aanvankelijk is er alleen pijn tijdens de menstruatie, maar op latere leeftijd kan de pijn steeds vaker optreden, bijvoorbeeld rondom de eisprong (ovulatie). Soms is er zelfs chronische pijn, die bij de menstruatie verergert. Menstruatiepijn duidt echter niet altijd op endometriose: het kan ook een andere oorzaak hebben.

Pijn bij het vrijen (dyspareunie)

De pijn bij endometriose zit vaak diep in de buik. De oorzaak kan liggen in endometrioseplekjes bovenin de schede. Pijn aan de ingang van de schede heeft meestal een andere oorzaak. Als het vrijen pijn doet, is het goed mogelijk dat de bekkenbodemspier bij het vrijen wordt aangespannen. Ook dit kan pijn veroorzaken. Daarnaast kan pijn bij het vrijen ook te maken hebben met andere factoren, zoals vervelende seksuele ervaringen in het verleden of minder zin hebben in vrijen.

Klachten bij de ontlasting

Als endometriose in de darm zit, kan dat problemen met de stoelgang geven zoals darmkrampen en pijn bij het poepen. Ook kan er sprake zijn van diarree of het tegenovergestelde; moeizame ontlasting. Soms groeit endometriose onder het darmslijmvlies, wat bloedverlies uit de anus kan geven. Dit gebeurt vaak tijdens de menstruatie, maar soms ook daarbuiten.

Plasklachten

Plasklachten, zoals pijn bij het plassen of vaker aandrang, kunnen met endometriose te maken hebben, maar hebben vaak een andere oorzaak. Een enkele keer is er ingroei van endometriose in de blaas. De urine kan dan tijdens de menstruatie bloederig zijn.

Sociale gevolgen

Pijnklachten hebben soms nare gevolgen. Soms is de pijn bij de menstruatie zo hevig dat u thuis moet blijven. U kunt dan de dagelijkse activiteiten niet meer doen; dit heeft veel impact op de kwaliteit van leven. Pijn bij het vrijen kan bijdragen aan relatieproblemen. Aarzel niet dergelijke problemen met de gynaecoloog of huisarts te bespreken.

Verminderde vruchtbaarheid

Ernstige vormen van endometriose met chocoladecysten en/of verklevingen, kunnen het zwanger worden bemoeilijken. Kleine plekjes endometriose op het buikvlies hebben waarschijnlijk nauwelijks betekenis voor de vruchtbaarheid. Ze komen regelmatig voor, zowel bij vrouwen die vlot zwanger worden als bij vrouwen die daar problemen mee hebben.

Onderzoeken

Om na te gaan of uw klachten veroorzaakt worden door endometriose, zal de gynaecoloog u inwendig onderzoeken. Daarnaast geeft een echo en soms bloedonderzoek aanvullende informatie. Meestal zijn deze onderzoeken voldoende na te gaan wat de oorzaak van uw klachten is en een behandelplan te maken. Soms worden extra onderzoeken afgesproken; uw arts zal dit met u bespreken.

Ziet u op tegen inwendig onderzoek? Dan kunnen we in overleg afwijken van bovenstaande procedure.

Echo (echografie) algemeen

Zie: https://www.antoniusziekenhuis.nl/radiologie/echo-echografie-algemeen

Behandelingen

Bij endometriose zijn verschillende behandelingen mogelijk met medicijnen, een operatie of een combinatie van beide.

Behandeling met medicijnen

Hormonen helpen vaak goed tegen de pijn door endometriose. Ook kunnen ze helpen om te voorkomen dat de endometriose zich verder verspreid. Een deel van deze medicijnen is ook geschikt als voorbehoedsmiddel (anticonceptie). Voorbeelden hiervan zijn:

- Orale anticonceptiepil (de 'combinatiepil')
- Tabletten Progesteron (de 'minipil')
- Hormoonspiraaltje (Mirena)

Behandeling door een operatie

Als de behandeling met medicijnen niet goed aan slaat, kan het zijn dat de arts met u bespreekt om een kijkoperatie te doen (laparoscopie). Bij de kijkoperatie kunnen afwijkingen, zoals endometriose, worden verwijderd. Er zijn veel variaties van deze kijkoperatie: wat er precies wordt gedaan, zal uw arts met u bespreken.

Het is meestal niet nodig om een kijkoperatie te doen om vast te stellen of u endometriose heeft; ook zonder een kijkoperatie kan de behandeling voor endometriose gestart worden.

Vragenlijsten over hoe het met u gaat

Uw zorgverleners horen graag hoe het met u gaat en wat voor u belangrijk is, zodat ze u nu en in de toekomst

nog beter kunnen helpen. Als vast onderdeel van de zorg ontvangt u hiervoor online vragenlijsten om in te vullen. Meer informatie vindt u op: Vragenlijst over uw kwaliteit van leven (PROMs) (https://www.antoniusziekenhuis.nl/kwaliteit-en-patientervaringen/onze-resultaten/st-antonius-zorgresultaten/vragenlijst-over-uw-kwaliteit-van-leven-proms)

Kijkoperatie in de buik

Zie: https://www.antoniusziekenhuis.nl/vruchtbaarheidscentrum/kijkoperatie-de-buik-laparoscopie
Diagnostische en therapeutische laparoscopie

Expertise en ervaring

Het St. Antonius Endometriosecentrum behandelt en begeleidt vrouwen met endometriose. Ons multidisciplinair team streeft er naar u een behandeling op maat te geven, waarbij de laatste technieken en inzichten ingezet kunnen worden. U kunt bij ons rekenen op een vast aanspreekpunt bij onze poliklinieken in Utrecht, Nieuwegein en Woerden.

Het St. Antonius Endometriosecentrum is een level 2 expertisecentrum voor endometriose, beoordeeld door de Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie en de Endometriose Stichting.

Meer informatie

- Website: de Gynaecoloog.nl (https://www.degynaecoloog.nl/)
- Website: Endometriosewijzer.nl (https://endometriosewijzer.nl/) (Alles wat je zoekt over endometriose)
- Informatie op thuisarts over endometriose: Endometriose - Thuisarts (https://www.thuisarts.nl/endometriose)
- Website van de patiëntenvereniging voor patiënten met endometriose: Endometriose Stichting (https://www.endometriose.nl/)
- Website van de patiëntenvereniging voor patiënten met vruchtbaarheidsproblemen: Freya (https://www.freya.nl/)

Gerelateerde informatie

Behandelingen & onderzoeken

- Endometriose (behandelingen) (https://www.antoniusziekenhuis.nl/vruchtbaarheidscentrum/endometriose-behandelingen)
- Kijkoperatie in de buik (laparoscopie) (https://www.antoniusziekenhuis.nl/vruchtbaarheidscentrum/kijkoperatie-de-buik-laparoscopie)

Specialismen

- Gynaecologie (https://www.antoniusziekenhuis.nl/gynaecologie)
- Chirurgie (https://www.antoniusziekenhuis.nl/chirurgie)
- Radiologie (https://www.antoniusziekenhuis.nl/radiologie)
- Pijnbestrijding (https://www.antoniusziekenhuis.nl/pijnbestrijding)

- Urologie (https://www.antoniusziekenhuis.nl/urologie)
- Fysiotherapie (https://www.antoniusziekenhuis.nl/fysiotherapie)

Contact Gynaecologie	T 088 320 62 00